

1. ABLATIVUS SEPARATIONIS / SEPARATIVUS (rozłączenia).

Występuje z przyimkami (a, de, ex) lub bez przyimków. Wyraża rozłączanie elementów, zwłaszcza przy czasownikach, oznaczających oddalenie i oddzielanie, jak np.: *levo 1, libero 1, solvo 3, intercludo 3, interdico 3, (ex)cedo 3, (de)pello 3, absum, disto 1, abstineo 2, abhorreo 2, alieno 1*

- a. In ea coniuratione fuit Q. Curius, quem censores **senatu** probri gratiā moverant. (Sall. *Cat.* 23.1)
- b. Fui libenter in tua suburbana villa malamque **pectore** expuli tussim. (Catull. 44.7)
- c. **Regno** est expulsus Ariobarzanes rex, socius populi Romani atque amicus. (Cic. *Pomp.* 5.12)
- d. Germani suas copias **castris** eduxerunt. (Caes. *B.G.* 1.51.2)
- e. **Faba** Pythagorei utique abstinere iubent. (Cic. *Div.* 2.58.119)
- f. Multos fortuna liberat **poenā, metu** neminem. (Sen. *Ep.* 97.15)
- g. Egredere ex **Urbe**, Catilina, libera rempublicam **metu**; in exsilium proficiscere! (Cic. *Cat.* 1.8.20)
- h. Ad vivendum, velut ad natandum, is melior, qui **onere** liberior. (Apul. *Apol.* 21)

2. ABLATIVUS INOPIAE (braku). Występuje po słowach i wyrażeniach oznaczających brak, niedostatek czegoś: *egeo 2, indigeo 2 (potrzebuję); careo 2, vaco 1 (nie mam); exuo 3, nudo 1, privo 1, orbo 1, spolio 1 (pozbawiam, wyzuwam); mihi opus est (potrzeba mi)*

- a. Te ad cenas itare desisse, moleste fero. Magnā enim te **delectatione et voluptate** privasti. (Cic. *Fam.* 9.24.2)
- b. Is mihi nuntiavit te plane **febri** carere et belle habere. (Cic. *Fam.* 16.15.1)
- c. Aegrum corpus caret **viribus**. (Cic. *Fam.* 5.17.47)
- d. Credo ego miseram fuisse Penelopem, quae tam diu **viro suo** caruit. (Pl. *Stich.* 1)
- e. *Vixere fortes ante Agamemnona / Multi, sed omnes illacrimabiles / Urgentur ignotique longā / Nocte, carent quia vate sacro* (Hor. *Od.* 4.9.25)
- f. Aestate et **potione**, et **cibo** saepius corpus eget. (Cels. 1.3)

3. ABLATIVUS COPIAE (dostatku). Występuje przy czasownikach i wyrażeniach oznaczających opyływanie w coś, posiadanie czegoś w nadmiarze (*abundo 1, cumulo 1, compleo 2, impleo 2*) i przy przymiotnikach *plenus 3, fecundus 3, dives, itis etc.*

- a. Constat Germaniam et Galliam et proxime ab illis Italiam abundare **rivis et fluminibus**, quia caelo humido utuntur et ne aestas quidem imbribus caret. (Sen. *Nat. quaest.* 3.6.2)
- b. Pompei oratio **omnibus ornamentis** abundavit. (Cic. *Balb.* 7.17)
- c. Sol mundum **sua luce** complet. (Cic. *N.D.* 2.46.119)
- d. Nunc meum cor cumulatur **irā**. (Caecilius ap. Cic. *Cael.* 16.37)
- e. Nihil est praestabilius otiosā vitā, plena et conferta **voluptatibus** (Cic. *Sest.* 10.23)
- f. *Maxima quoque domus servis est plena superbis.* (Iuv. 5.66)
- g. Amor et **melle, et felle** est fecundissimus. (Pl. *Cict.* 69)

4. ABLATIVUS ORIGINIS (pochodzenia) ograniczony jest do rzeczowników oznaczających rodziców, ród, stan (*genere, familiā, loco, ordine*) w połączeniu z imiesłowami *natus* i *ortus (oriundus)*. Występuje z przyimkiem lub bez przyimka.

- a. Atheniensibus licet **eodem patre** natas uxores ducere. (Nep. 5.1.2)
- b. Orpheus et Rhesus di sunt **Musa matre** nati. (Cic. *N.D.* 3.18.45)
- c. Dionysos multos habemus: primum **Iove et Proserpinā** natum, secundum **Nilo**, tertium — **Cabiro patre**, quartum **Iove et Lunā**, quintum **Niso** natum et **Thyone**. (Cic. *N.D.* 3.23.58)
- d. Difficile factu est — **a dis** ortis fidem non habere. (Cic. *Tim.* c.11)

5. ABLATIVUS INSTRUMENTI (narzędzia) . Odpowiada na pytanie *czym?* Wyraża środek lub narzędzie służące do wykonania czynności. Występuje przy stronie czynnej.

- a. Terra vestita est **floribus, arboribus, frugibus**. (Cic. *N.D.* 2.39.98)
- b. Servus **lancea** collum eius traiecit. (Petron. 62)
- c. Cur res tam dissimiles **eodem nomine** appellas? (Cic. *Fin.* 2.3.9)
- d. Similia **similibus** curantur. (K. 2543. R.431)
- e. Fluvius Atratus **sanguine** fluxit. (Cic. *Div.* 1.43.98)
- f. Elephanti in proeliis **magnitudine** corporum, barritus **horrore**, formae ipsius **novitate** homines equosque conturbant. (Veget. 3.23)
- g. Sacerdotem ad sollemne sacrificium **curru** vehi ius erat. (Cic. *Tusc.* 1.47.113)
- h. Indorum rex breviora itinera **equo** conficit; longior ubi expeditio est, elephantii vehunt currum. (Curt. 8.9.29)

- i. Equus, **in quo** ego vehebar, mecum una demersus, rursus apparuit. (Cic. *Div.* 2.67.140)

6. ABLATIVUS AUCTORIS (sprawcy) i **ABLATIVUS REI EFFICIENTIS** (rzeczy sprawiającej). Występuje przy czasownikach przechodnich użytych w stronie biernej. Pierwszy oznacza istotę żyjącą (z przyimkiem *a*), drugi rzecz, która jest sprawcą lub wykonawcą czynności (bez przyimka).

- a. Non semper viator a **latrone**, nonnumquam etiam latro a **viatore** occiditur. (Cic. *Mil.* 21.55)
- b. Hieronymus, Syracusanorum rex, propter crudelitatem superbiamque a **suis** interfectus est. (Periocha Liv. 24)
- c. Canes currentes bibere in Nilo flumine, / A **crocodilis** ne rapiantur, traditum est. (Phaedr. 1.25.3)
- d. Trahimus omnes **studio** laudis.
- e. **Dei providentia** orbis administratur.
- f. Terra **sole** illustratur.

7. ABLATIVUS COMPARATIONIS (porównania). Występuje przy *comparatiwach* zamiast nom. lub acc. + quam.

- a. Quid potest esse **sole** maius? Quantulus nobis videtur! Mihi quidem quasi pedalis. (Cic. *Acad.* 2.26.82)
- b. Respublica mihi **vita** est **mea** carior. (Cic. *Fam.* 10.12.5)
- c. *Sapiens uno minor est Iove.* (Hor. *Ep.* 1.1.107)
- d. *Passer mortuus est meae puellae, / Passer, deliciae meae puellae, / Quem plus illa oculis suis amabat.* (Catull. 3.1)

8. ABLATIVUS PRETII (ceny). Ozacza cenę. Występuje często po czasownikach *edo, redimo* (kupuję), *vendo* (sprzedaję), *sto, consto* (kosztuję), *loco* (wynajmuję komuś), *conduco* (wynajmuję do kogoś), *aestimi* (cenię). Osoba, którą dana rzecz kosztuje, wyrażona jest w *datiwie*. Cenę ogólną wyraża się przez *magno* (drogo), *permagno* (bardzo drogo), *parvo* (tanio), *minime* (bardzo tanio), *nihilum* *constat, gratis* [stat] (nic nie kosztuje)

- a. **Magno** aestimamus tardius mori. (Sen. *N. quaest.* 2.59.7)

- b. Antiquis mos erat, ut cotidie lavarentur: hinc tot balnea publica et privata. Feminae et pueri gratis, viri autem **quadrante** lavabantur.
- c. Isocrates unam orationem **viginti talentis** vendidisse traditur.
- d. Pater meus **quingenta milibus quingenis denariis** domus emit.
- e. *Argentum cepi, dote imperium vendidi* (Pl. *Asin.* 87)
- f. **Magno** ubique **pretio** virtus aestimatur. (Val. Max. 5.4.1)

9. ABLATIVUS CAUSAE (przyczyny). Oznacza przyczynę. Jako okolicznik sposobu odpowiada na pytanie *dlaczego? z jakiego powodu?*

- a. Ita, miser, et **amore** pereo et **inopia** (Pl. *Pseud.* 300)
- b. Sepulchra sanctiora fiunt **vetustate**. (Cic. *Phil.* 9.6.14)
- c. Statuae intereunt **tempestate, vi, vetustate**. (Cic. *Phil.* 9.6.14)
- d. **Metu** non peccant multi, non **innocentiā**. (Appendix sent. Syri 38)
- e. *Dente timentur apri; defendunt cornua cervos*. (Mart. 13.94)
- f. Medici numquam aegris dicunt **illo morbo** eos esse morituros. (Cic. *Div.* 2.25.54)
- g. *Gaude sorte tuā!* (Hor. *Epod.* 16.15)
- h. Quia stultus es, **eā re** taces, non tamen, quia taces **eā re** stultus es. (Ad Herenn. 4.28.39)
- i. Membra mihi **metu** debilia sunt; animus **timore** obstripuit. (Ter. *Ad.* 612)

10. ABLATIVUS LIMITATIONIS (ograniczenia) / **RESPECTUS** (względę). Wyraża okolicznik względu. Odpowiada na pytanie *pod jakim względem? według czego? o ile?*

- a. *Magnus Alexander corpore parvus erat*. (Riley 215)
- b. Clare oculis video, perdix sum **pedibus, manibus** mobilis. (Pl. *Mil.* 629)
- c. Phocion propter aetatem **pedibus** iam non valebat. (Nep. 19.3.4)
- d. *Habebat quidam filiam turpissimam / Idemque insignem pulchra facie filium*. (Phaedr. 3.8.1)
- e. Mare Rubrum **colore** non abhorret a ceteris. (Curt. 8.9.14)
- f. *Rex erat Aeneas nobis, quo iustior alter / Nec pietate fuit nec bello maior et armis*. (V. *Aen.* 1.544)
- g. Domuisti gentes **immanitate** barbaras, **multitudine** innumerabiles. (Cic. *Marc.* 3.8)

h. *Sum grandaevus ego, nec tu minus **alba** capillis.*

11. ABLATIVUS MENSURAE (miary) / **DIFFERENTIAE** (różnicy). Wyraża okoliczniki miary i różnicy. Odpowiada na pytanie *o ile?* Występuje często przy *comparatiwach* i wyrazach z odcieniem porównania. Za abl. mensurae uznajemy zwroty: *quo — eo; tanto — quanto (im — tym); multo (o wiele), aliquanto (znacznie), paulo (nieco), nihilo (wcale, nic), nihilo minus (równie), altero tanto (drugie tyle)*

- a. **Quo** plura habes, acrius, quae non habes, cupis. (Cur. 7.8.20)
- b. *Heu, melior **quanto** sors tua sorte meā est!* (Ov. F. 4.520)
- c. **Multo** plus intelligitur, quod oculis videtur, quam quod aure percipitur.
- d. Solem Epicurus tantum esse censet, quantus videtur, vel **paulo** aut maiorem aut minorem. (Cic. Fin. 1.6.20)
- e. In bona uxore tantum maior laus, **quanto** in mala plus culpa est. (Tac. Agr. 6)

12. ABLATIVUS SOCIATIVUS (towarzyszenia, połączenia). Jest stosowany (zwykle z przyimkiem *cum*) dla oznaczenia osób towarzyszących lub rzeczy, które ma się z sobą.

- a. Labienus **cum omnibus** copiis ad Caesarem pervenit. (Caes. B.G. 7.62.10)
- b. Pompeius **omnibus copiis** ad Aspargium pervenit. (Caes. B.G. 3.30.7)

13. ABLATIVUS MODI (sposobu). Stanowi okolicznik sposobu. Oznacza sposób, w jaki coś się odbywa. Odpowiada na pytanie *jak? w jaki sposób?*

- a. Armatae per Urbem **silentio** in Aventinum parveniunt. (Liv. 3.54.11)
- b. Nemo est **casu** bonus. Discenda virtus est. (Sen. Ep. 123.16)
- c. Non, mehercule, **aequo animo** te careo. (Cic. Att. 4.18.5)
- d. Nescio, **quo modo** bonae mentis soror est paupertas. (Petr. 84)
- e. Sidera circulos suos conficiunt **celeritate mirabili**. (Cic. Rep. 6.15)
- f. **Eadem velocitate** et sequimur et fugimus. (Curt. 7.8.22)
- g. Usque ad meridiem **aequis viribus** ac prope **pari spe** pugnatum est. (Liv. 34.47.5)
- h. Cato **inexpiabili odio** delendam esse Carthaginem pronuntiat. (Flor. 2.15.4)
- i. Rem hanc **cum cura** geras. (Pl. Persa 198)

14. ABLATIVUS QUALITATIS (jakości/właściwości). Odpowiada na pytanie *jaki?* Oznacza cechę, właściwość, przymiot. Składa się zawsze z rzeczownika z przymiotnikiem. Odmiennie od GENETIWU QUALITATIS, wyraża raczej cechy nabyte i zmienne.

- a. Reliquum spatium continet mons **magnā altitudine**.
- b. Agesilaus erat **humili statura et exiguo corpore**.
- c. Erat inter Labienum atque hostem **difficili transitu** flumen **ripisque praecipuis**.
- d. Dionysius ad mensam **eximia forma** pueros iussit consistere.
- e. Cicero **maxima** fuit **eloquentiā**.
- f. Mercatores Germanos **ingenti magnitudine** corporum esse praedicabant.
- g. Hercynia silva est bos **cervi figurā**.

15. ABLATIVUS TEMPORIS (TEMPORALIS) obejmuje wszystkie wyrażenia w ablatiwie, z przyimkiem lub bez, które w jakikolwiek sposób określają czas. Np.: *eodem anno, bello Punico secundo, in illa hora, tempore verno, hoc die itp.*

16. ABLATIVUS LOCI

Obejmuje wszystkie wyrażenia w ablatiwie, z przyimkiem lub bez, które w jakikolwiek sposób określają miejsce. Np.: *hac via, in Campo Martio, in silva, hoc loco, altis in montibus, domi, ruri, in foro Romano, in agris itp.*

17. ABLATIVUS CIRCUMSTANTIALIS (CIRCUMSTANTIAE)

Opisuje czynność trawającą, towarzyszącą innej czynności; wygląda trochę jak Ablativus Absolutus, ale bez participium i bez słów wprowadzających Ablativus Absolutus bez participium.

- a. Decemviri prodeunt in contionem abdicantque se magistratu, **ingenti** hominum **laetitia**. (Liv. 3.54.7)
- b. De sua potentia dimicant homines hoc tempore **periculo** civitatis. (Cic. Att. 7.3.4)

18. ABLATIVUS PROSECUTIVUS (LINEAE)

Odpowiada na pytanie *którędy?*

- a. Quanto satius est ire **aperta via**. (Sen. Ep. 102.20)
- b. Caesar **itinere terrestri** profectus est in Syriam. (Bell. Alex. 33.5)